11. SIJEČNJA 2025.

DANI DARIVANJA

PEDAGOŠKI ASPEKT DARIVANJA

LADISLAV BOGNAR
[NAZIV TVRTKE]
[adresa tvrtke]

Prosinac je i ove kao i svake godine bio mjesec darivanja, a posebno djece. Trgovine su imale puno posla, a većina tih darova bila je namijenjena djeci. A javljaju se tu i neki likovi koji dijele te darove. Budući da mnogo toga što je namijenjeno djeci ima neke svoje pedagoške implikacije želio bih nešto reći o tome što mislim da je pedagoški vrijedno i prihvatljivo, a što ne.

SVETI NIKOLA

U kršćanskoj tradiciji postoji legenda o dobrom čovjeku Svetom Nikoli koji je pomagao slabe i siromašne, a posebno se spominje legenda o pomoći koju je pružio trima djevojkama kako ne bi završile u prostituciji. Potajno je noću donosio zlatnike koji su im omogućili da se udaju i tako nastave normalan život. Jednom je da ga ne bi opazili zlatnike spustio kroz dimnjak pa su završili u njihovim čarapama koje su se tu sušile. Na toj legendi razvio se običaj da djeca na dan kada se slavi ovaj svetac postave svoje čizmice ili cipelice kako bi im preko noći ovaj dobri čovjek, koji želi da ostane nevidljiv, donio darove.

Mislim da je to lijep običaj jer djeca vole bajke, a posebno je uzbudljivo kad se nešto iz te bajke i realno ostvaruje u njihovom životu. Moje praunuke Ema i Iris su na nagovor svojih roditelja posebno očistile i uredile svoje cipelice i uvečer ih stavile na mjesto odakle se očekuje posjet ovog dobrog čovjeka. Ujutro su onako bosonoge dotrčale da vide što se dogodilo i obradovale se malim darovima koje su našle. Ubuduće onaj tko donosi poklone neka izostavi šibu.

SVETI NOKOLA I KRAMPUS

Na legendi o dobrom čovjeku Svetom Nikoli izgrađen je jedan običaj da se dvoje odraslih maskiraju u Svetog Nikolu i njegovog pratitelja Krampusa i da dođu negdje u večernjim satima po mraku u posjet djeci. Gledam u jednom vrtiću su se potrudili pa su se odgajatelji obukli u ove likove i djeca se rasplakala. Plaču kao kiša. Ne pomažu ni darovi ni utješne riječi Svetog Nikole. A kako i neće kad tamo na vratima stoji ružna crna spodoba s rogovima i isplaženim jezikom. I sam se sjećam kako smo se kao djeca natrpjeli straha pri dolasku ovih likova. Ovaj običaj nema nikakve veze s kršćanskom legendom o dobrom čovjeku, jer Sveti Nikola nije dolazio onim nesretnim djevojčicama s nekim velikim štapom i Krampusom koji ima rogove, isplaženi jezik i neke osti ili vile u rukama. Nije im donosio šibe i prijetio im što će im se dogoditi ako ne budu dobre. Navodno da je Crkva zabranila korištenje Krampusa jer se njime krši lik Svetog Nikole i poruke koje on šalje, ali Krampus je preživio kao dio folklora u mnogim zemljama. Ovaj običaj je izmišljen isključivo zato da bi se djecu plašilo jer se smatralo da djeca ne mogu biti dobra ako se nečega ne boje. To je zapravo tipičan primjer represivnog odgoja.

Danas znamo da strah rađa mržnju i da se strahom mogu odgajati samo nesretna i agresivna djeca koja će kasnije svojim djelovanjem izazivati strah kod drugih. Dakle dok onaj način s cipelicama i noćnim poklonima smatram prihvatljivim ovaj način plašenja djece mislim da je pedagoški neprihvatljiv i da ga ne bi sad trebalo obnavljati jer je već bio s pravom pomalo zaboravljen.

Na slici: Sveti Nikola i Krampus u Novskoj

https://youtu.be/XdZtZgLrk-k?t=5

POKLONI ISPOD BORA

U nas je običaj da se ispod bora nakon što se okiti postave vrećice s poklonima. Dok su naši unuci odrastali uvijek su ih pod borom čekali pokloni prilagođeni njihovoj dobi. Tu je i simpatična figura Djeda Mraza koja kad se uključi svira pjesmu „Zvončići“. Danas kad su unuci odrasli sve isto čeka njihovu djecu naše praunuke. Jedna od dilema je što treba biti u tim poklonima. Mislim da bi oni trebali biti jednostavni i simbolični. Sjećam se kad sam bio župan došla mi je u goste nizozemska veleposlanica i donijela kao poklon jednu kutijicu u kojoj je bila kuglica za bor. Meni je to bio lijep i prigodan poklon jer je bio u vrijeme kad se kite borovi. Druga dilema je da li je prikladno da u poklonu bude i koja novčanica. Ja mislim da je to u redu ako se radi o odraslijoj djeci jer oni tako mogu sebi kupiti ono što žele, a mogu i staviti u svoju štednju. Naravno da to treba biti u lijepoj omotnici sa čestitkom i lijepa i čista novčanica. Uz tu omotnicu čini mi se dovoljan samo jedan simboličan poklon igračka, čokolada, knjiga npr.

U školskim uvjetima može se odigrati igra „Tajni prijatelj“. U vrećicu se stave imena svih učenika i svatko izvuče jedno ime, ali nikome ne govori koje je ime izvukao. U narednim danima nastoji što bolje upoznati svog tajnog prijatelja i za dogovoreni dan predaje mali poklon koji je sam ili sama izradio/izradila te s nekoliko riječi predstavi svog tajnog prijatelja. To može biti neka slika, napisana pjesma ili priča, može biti izrađena mala igračka, načinjena ukrasna kutija, izrađeni ukras za bor, izvezeni tabletić, kolač i sl. Druga varijanta da se svi pokloni ostave pod borom s napisanim imenom onoga kome su namijenjeni pa da svatko uzme svoj.

DJED BOŽIĆNJAK

Posljednjih godina u nas se pojavio jedan novi lik koji donosi darove, a zove se Djed Božićnjak. Odakle se sad taj stvorio? Kako se u nas kao i u drugim zemljama pojavljivao lik dobrog djedice koji pred Novu godinu dijeli djeci darove i zvao se Djed Mraz kad je došlo do društvenih promjena smatralo se da je Djed Mraz zapravo Sveti Nikola koji je bio član partije pa je trebalo izvršiti lustraciju i zabraniti njegovo postojanje. No kako se taj lik već u cijelom svijetu afirmirao kao onaj koji uveseljava djecu, ali i prodaje mnoge proizvode i bez njega je nemoguće zamisliti ovo razdoblje masovnog kupovanja i darivanja odlučeno je da se i njega samo preimenuje. Kao što su se mnogi članovi partije naglo postali vjernici tako je i Djed Mraz postao vjerski čovjek. Doduše mnogi teolozi su se tome usprotivili tvrdeći da takav lik posebno kad je Božić u pitanju ne postoji. Riječ Božić znači mali bog čije rođenje se slavi, a riječ Božićnjak zapravo nema smisla. A kako se Djed Mraz u međuvremenu oženio sad bi se ta žena trebala zvati Božićnica.

Kršćanska legenda koja se slavi kao rađanje Isusa prikazana je tzv. jaslicama s pomno izrađenim figuricama koje se u te dane izlažu u crkvama, a ponekad se prikazuju i kao žive jaslice koje onda imaju svoju scenografiju, kostime i glumce s određenim ulogama. Kao što je poznato tu ne postoji nikakav djed s bijelom bradom i crvenim kaputom jer on jednostavno nije dio te priče.

U Bogoti, glavnom gradu Kolumbije postavljene su najveće jaslice na svijetu i tu nema nikakvog Djeda Božićnjaka

DJED MRAZ

Dobri djedica bijele brade, sa crvenom kapom s bijelim obrubom i odjećom iste kombinacije boja danas je općenito prihvaćen lik iz bajke koji ima cilj obradovati djecu krajem godine. Iako je njegov proces nastanka prilično dug on nije pripadnik ni jedne religije, a ni političke partije. Iako ga neki povezuju sa Svetim Nikolom jasno je da on s izvornom legendom o tom svecu nema sličnosti. Ima možda s onim izmišljenim Nikolom koji šibama i Krampusom plaši djecu, ali i njemu je čista suprotnost. Jer koliko sam vidio njega se djeca ne boje, a moja praunuka Ema mu je čak poklonila keksić jer joj se svidio. Ime Djed Mraz potječe od više stoljeća stare ruske bajke, a sličan lik postoji i u germanskoj mitologiji. Iako u različitim zemljama mu daju različito ime (Jultomten, Papa Noel, Santa Claus, Ježišek, Did Moroz) ipak je njegov izgled, koji je u 19. stoljeću oblikovao američki karikaturist, a početkom 20. stoljeća ga popularizirala Coca-cola, općenito prihvaćen. Finska je iskoristila ovaj lik kao turističku atrakciju pa mu je u Laponiji izgradila cijelo selo koje danas posjećuje toliko turista da se domaćini već bune zbog prevelike navale turista.

Na slici: Kako nazivaju Djeda Mraza širom svijeta

Tako je danas općenito prihvaćena bajka u kojoj postoji dobri djedica bijele brade i crvenog kaputa, koji živi na sjeveru i krajem godine kreće svijetom u saonicama koje vuku sobovi i donosi darove djeci širom svijeta. On je tako postao jedan od likova koji objedinjuju ovaj podijeljeni svijet, a budući da širi dobrotu i ljubav prema svima on je svakako s pedagoškog gledišta vrijedna i značajna osoba.

Evo i mog likovnog priloga: L. Bognar: DJED MRAZ KREĆE NA PUT, akvarel

